

**50. Pataki László követ jelentése a Magyar Autonóm Tartomány létrehozásáról. (Részlet.) Bukarest, 1952. augusztus 1.**

*Szigorúan bizalmas!*

198/szig.biz.-1952.

Mell.: 2 db

Július 18-án jelent meg először a Román Népköztársaság alkotmánytervezete. A tervezet nagy feltűnést és egyben érdeklődést váltott ki. Az első közlés óta a lapok állandóan foglalkoznak az alkotmány részletekben való ismertetésével, melynek részletes sajtó-visszhangját az 1. sz. melléklet tartalmazza. (Lásd 1. sz. melléklet.<sup>1</sup>) Üzemekben, hivatalokban, a mezőgazdasági kollektívákban, mindenhol igen nagy érdeklődéssel és meglelégedéssel beszélnek az alkotmánytervezetről. Úgy látszik az eddigi módszertől eltérően a központi szervek politikusan magyarázzák az Alkotmányt, melyet bizonyít az üzemekben tartott viták egységes, lelkes hangulata is. Számtalan levél érkezik naponta a dolgozóktól, akik köszönetüket és meglelégedésüket fejezik ki a Párt és Kormány vezetőinek és komoly munkavállalásokat tesznek az Alkotmány tiszteletére. Megfogadják, hogy még jobban fognak dolgozni a jövőben. Nagy feltűnést keltett az Alkotmány 19. szakasz a Magyar Autonóm Tartomány létesítése, melyet a 2. sz. mellékletben részletesen ismertettek. Sokféle hírek keringenek, egyesek örömmel fogadják és mondják, hogy újra magyarok lettünk, mások fenntartással fogadják, és úgy nyilatkoznak, hogy majd meglássuk, végén csattan az ostor, stb.

Itteni magyar körökben írók, újságírók, tanárok személyes beszélgetés során mondták, hogy az Alkotmány hírét fenntartással fogadják. Még nem tudják, hogy fog kinézni, majdnem egyhangúan azt mondják, hogy majd meglátjuk a gyakorlatban. Szerintük a Magyar Autonóm Tartományra vonatkozó felvilágosítás nagyon kevés, amiből még csak következtetni sem lehet. Számos székelyföldi faluban „Megint magyarok lettünk” kiáltással fogadták az autonómia hírét. Több helyen magyar nemzetiszínű kokárdát is kítűztek.

Állítólag Bányai László, a Közoktatásügyi Minisztérium Nemzetiségi Osztályának vezetője, vezető funkcióba kerül az Autonóm Tartománynál, átadva jelenlegi funkcióját.<sup>2</sup> Az üzemekben és szerte az országban a dolgozók lelkes örömmel fogadták a Magyar Autonómia [sic!] hírét. Érzik és tudják, hogy már időszerű a nemzetiségi kérdések (főleg magyar) ilyen forma megoldása. A jelek arra mutatnak, hogy a Román Népköztársaság új Alkotmányát örömmel fogadják a széles tömegek, mert biztosak abban, hogy ez az alkotmány a dolgozók érdekeit szolgálja.

A vezető politikai körökben is lelkesedéssel beszélnek az alkotmány által biztosított jogokról és lehetőségekről.

Alkalmam volt kihallgatni egy fogadás alkalmával Gróza Péter [sic!], Chivu Stoica, Mogyorósi [sic!] és Sălăjan elvtársak beszélgetéseit. Mogyorósi, beszélgetve az alkotmányról megjegyezte, hogy Gróza Pétert jelölte ki a Párt Központi Vezetősége arra, hogy a Magyar Autonóm Tartomány bevezetése alkalmával beszédet mondjon Marosvásárhelyen. Gróza kitörő örömmel fogadta a hírt, és kijelentette, hogy régi vágya teljesül a Magyar Autonóm Tartomány létrejöttével. A társaság minden tagja nagy jelentőséget tulajdonított a Magyar Autonóm Tartománynak. [...]<sup>3</sup>

1 A mellékletet nem közöljük, a jelentés mellett található.

2 Bányait 1952 őszén a Bolyai egyetem rektorává nevezték ki.

3 Kihagyjuk a Leontin Sălăjan hadügyminiszterrel történt beszélgetés ismertetését.

Az új beosztás alapján a Magyar Autonóm Tartomány, mint egységes közigazgatási terület helyezkedik el a többi tartományok között, mely abban különbözik a többi tartományoktól, hogy Autonóm [*sic!*] közigazgatási vezetése van, amelyet az Autonóm Tartomány lakossága választ meg. A Tartomány szabályzatát a Néptanács dolgozza ki és jóváhagyás végén a Nagy Nemzetgyűlés elé terjeszti.

Az új közigazgatási beosztás szerint az eddigi 28 tartományt 18-ra csökkentették, a 177 rajont (járás) 181-re emelték. A 8 köztársasági alárendeltségű város közül 7 megszűnt és tartományi székhely elnevezést kapott, ami azt jelenti, hogy a tartományi néptanács hatáskörébe tartozik.

A Magyar Autonóm Tartomány közlekedési szempontból elmaradott, kevés összekötő vasútja van, pld. a tartomány székhelyét csak kerülő úton, Dédán, vagy Tövisen keresztül lehetőséges megközelíteni. Útjai makadám, és eléggé elhanyagolt állapotban vannak. [...]<sup>4</sup>

*Pataki László*  
*követ*

*2-es számú melléklet*

#### *Feljegyzés a Magyar Autonóm Tartományról*

A Magyar Autonóm Tartomány közigazgatási beosztása alapján 8 rajont foglal magába. A tartomány, mint jelentésemben is rámutattam, úgy iparilag, mint közlekedésileg elmaradott. A RNK népgazdaságot fejlesztő ötéves tervében azonban jelentékeny beruházásokat irányoztak elő a tartomány közlekedési hálózatának és iparának fejlesztése érdekében. A tartomány székhelyén, Marosvásárhelyen egy finommechanikai gyár, egy erdőkitermelési felszereléseket előállító gyár, a marosvásárhelyi szerszámgyár és fészülőgép-garnitúra üzemosztályának építését tervezik. Kétségtől, hogy ezek az építkezések megváltoztatják majd a város lakosságának szociális összetételét is. Hasonló építkezések vannak előirányozva a tartomány egész területén, többek között 1953-évben már befejezést nyer és üzembe lesz helyezve az erdőszentgyörgyi hőerőmű<sup>5</sup>, ezenkívül a közlekedési utak megjavítását és új utak építését irányozták elő. Előirányozták továbbá a Székelyudvarhely–Csicsó közötti vasútvonal kiépítését is, Régenben pedig a faipari minisztérium központi javítóműhelyeit fogják kibővíteni. Gyergyóújfaluban egy lentiloló, továbbá egy fajanszgyár építését, Csíkszeredán egy posztó kombinát építését, valamint a csíkszeredai tőzegkitermelések széleskörű kiterjesztését és gépesítését tervezik.

A tartományban ez ideig 6 gép- és traktorállomás működik, a megalakult kollektív gazdaságok száma pedig 70. A folyó évben 8 TOZ típusú<sup>6</sup> mezőgazdasági társulás alakult meg. Kulturális szempontból Marosvásárhelynek egy magyar nyelvű állami színháza és különböző kulturális intézményei vannak, könyvtár, kultúrház stb.

Ezenkívül Marosvásárhelyen a Bolyai Egyetem egy orvosi és gyógyszerészeti intézete<sup>7</sup> van, ahol körülbelül 900 diák tanul magyar nyelven.

4 Jelentése végén Pataki kijelenti, hogy az újabb közigazgatási határok megvonásakor elsősorban az ipari közpon-  
tosításra helyezték a hangsúlyt, és egyébként szerinte ez a beosztás sokkal jobb, mint az 1950-es volt.

5 A hőerőmű ünnepélyes felavatására csak 1954. április 29-én került sor, pedig a létesítmény nem Erdőszent-  
györgyön található, hanem két faluval odébb, Gyulakutánál.

6 A szovjet mintára végrehajtott kolhozosítás kezdetén a leghalább szövetkezési forma orosz rövidítése.

7 Marosvásárhelyen 1948-ig működött a Bolyai Tudományegyetem orvosi és gyógyszerészeti kara. A felsőoktatás  
szovjet mintára történő átalakítása után az önálló intézménynek Orvosi és Gyógyszerészeti Intézet lett a neve.

A tartomány közigazgatási és egyéb szerveit a tartománybeli többségükben magyar dolgozókból állítják össze. A Tartomány Néptanácsát 2 évre választják meg, amely elkészíti a Tartomány szabályzatát, és jóváhagyás végett felterjeszti a Nagy Nemzetgyűléshez. Előreláthatólag folyó év végére az egész ország területén újból válasszák meg az államhatalom helyi szerveit, így köztük a Magyar Autonóm Tartomány szerveit is.

Összefoglalva: A Magyar Autonóm Tartomány létrehozása kétségkívül nagy fejlődést jelent az RNK. nemzetiségi politikájában és annak ellenére, hogy jelenleg különböző hírek keringenek a tartomány létrehozásával kapcsolatban, minden bizonnyal megsemmisítő csapást fog mérni úgy a magyar, mint a román sovinsztákra.

A román szervek is nagy jelentőséget tulajdonítanak a Magyar Autonóm Tartomány létrehozásának és a dolgozók felé is úgy magyaráznak meg, hogy a sztálini nemzetiségi politika alapján jött létre. A sajtón kívül a rádióban is naponta tartanak felolvasásokat, ahol nemcsak az új alkotmány, hanem a Magyar Autonóm Tartomány jelentőségét is ismertetik. A Scânteia és a Romániai Magyar Szó pedig egy-egy hasábos cikket közölnek az Elméleti Tanácsadóban „A Magyar Autonóm Tartomány létrehozása a párt lenini-sztálini nemzeti politikájának újabb sikere”. (Anyag mellékelve.)

*MOL, a bukaresti követség TÜK-iratai, XIX-J-33-a, 1. doboz, 198/sz.b., kézzel javított fogalmazvány.*